

TL 4014 Sovyet Dönemi Dil Siyaseti

Öğretim Üyesi: Dr.Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

4. Sovyetler Birliği ve Dil Politikaları Üzerine Etkileri

Sovyetler Birliğinin devrim sonrasında sosyolojik olarak içerisinde bulunduğu açmaz Sovyet egemenliği altındaki topraklardaki farklı etnik gruplar arasındaki tarihsel gelişim süreçleri içerisindeki farklılıklardır. Bu sosyolojik farklılık klasik Marksist anlayışın kapitalizmden sosyalizme işçi devrimi ile geçişi öngörüsünün önünü kapamakta idi. Doğal olarak bu sorun Sovyetler Birliğini kendi geçiş formülünü bulmaya zorlamıştır.

Millet olgusunu enternasyonalist bir çerçeve içerisinde ele alan Sovyetler Birliği milliyetler politikasını gerek Tuva da gerekse diğer Sovyet Cumhuriyetlerinde form olarak millî, içerik olarak sosyalist temeller üzerine inşa etmiştir.

Milliyetler sorununu “ulusal sorun” adı altında çözme yoluna giden Sovyet iktidarı endüstrileşme, üretimde kolektivizasyon ve kültür devrimi gibi olguları bir araya getirildiği ara bir formül ile çözmeye çalışmıştır. Bu düşünceden yola çıkan Sovyet iktidarı önce her bir etnik grubun ekonomik, kültürel ve sosyal problemlerini sosyalist yöntemler ile çözerek milletleşmesini daha sonrada sosyal ve kültürel olarak birbirleri ile eşit hâle gelen milletlerin sosyalizm çatısı altında birleşeceği varsayımında bulunmuştur.

Bu fikir doğrultusunda millî cumhuriyetlerin, otonom veya muhtar bölgelerin kurulma süreci başlamıştır. Kurulan etnik temelli millî cumhuriyetler içerisinde milletler sosyalist prensipler içerisinde kendi sosyal, ekonomik ve kültürel seviyelerini geliştireceklerdir. Tarihsel olarak gelişmişlik seviyeleri eşit, etnik, ekonomik, kültürel, dinî ve sınıfsal ayrılıkları aşmış milletlerin işçilerinin

sosyalizm etrafında birleşeceği öngörüsü millî ve enternasyonal olmak üzere iki zıt olguyu Sovyet milliyetler politikası içerisinde birleştirmiştir. Yani sosyalizm temelinde inşa edilen “sosyalist-milliyetlerin” işçileri diğer “sosyalist-milliyetlerin” işçileri ile birleşecekleri için Sovyet milliyetler politikası çerçevesinde millet olgusu komünist topluma geçiş süreci içerisinde rol alan geçici bir olgu olarak görülmektedir.

Milliyetler politikasının pekiştirilmesi amacı kapsamında -Yerlileşme (*Korenizatsiya*)- siyasetleri farklı cumhuriyetler içerisinde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle 1934-1935 yıllarına gelindiğinde her bir cumhuriyette yerli kadroların (*nemanclatura*) yetiştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu politika çerçevesinde yetişen millî elitlerin birinci görevi kendi cumhuriyetlerinde sosyal koşullara göre sosyalizmi uyarlamaktır. Dolayısı ile böyle bir politikayı hayata geçirip istenilen sosyalist içerikli millî insan tipini ortaya çıkarmak sosyalist olan devletin üst kültürü ile millî üst kültürün bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Bu plan çerçevesinde ilk başta millî yazı dilleri inşa edilirken akabinde bu politika eğitim, basın – yayın, müzeler ve millî folklorun inşası adımları ile de temellendirilmiştir. Böylelikle etnik kültürün sosyalist fikirler doğrultusunda tekrardan ele alınıp işlenmesi ile birlikte yerli nüfusun Sovyet devletine entegrasyonunun sağlanması amaçlanmıştır.

1920 sonrası Tuva özelinde konuya bakıldığı zaman Buyan-Badırgı'nın da içerisinde bulunduğu Tannu-Tuva Halk Cumhuriyeti'nin temel probleminin yeni bağımsızlığını ilan eden cumhuriyetin kendi kaderini tayin sorusu olduğu görülmektedir. Bu sorunun aşılmasında ise cumhuriyetin içerisinde bulunduğu koşullar çerçevesinde Sovyetler Birliğinden alınan ekonomik, sosyal ve kültürel yardım ile mümkün olacağı kanaati hâkimdir. Bu kanaat ise beraberinde Tannu-Tuva Halk Cumhuriyetinin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda Sovyetler Birliğinin etkisi altına girmesine yol açmıştır.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2018) Sovyet Döneminde Tuva Yüksek Kültürünün İnşası. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. Sayı 29. Ss.141-168.

Yardımcı Kaynaklar

Anderson, B. (1995). *Hayali cemaatler. Milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması.* (İ. Savaşır. Çev). Metis yayınları.

Ertürk, S. (1986). *Türkiye'deki bazı eğitim sorunları üzerine düşünceler.* Yelken Teper yayınları.

Killi - Yılmaz. G. (2010). *Kuzey ve Güneydoğu Sibiry Türklerinin Dil Durumu.* Köksav Yayınları.

Yabancı Yardımcı Kaynaklar

Gellner, E. (2006). *Nations and nationalism.* New York, Cornell University press.

Vasilenko, V. A. (2013). "Uryanhayskiy Vopros" v Politike Rossii i Mongolii (XVII- Pervaya Polovina XX vv.). *Aktual'nie Voprosı İstorii Rossiysko-Mongol'kih otnoşeniye Pervoy Çetverti XX Veka,* (M.A. Vinokurov, Ed.) İçinde (ss. 132-147). İrkutsk : İzd-vo BGUEP.

(1969) Zakonomernosti razvitiya literaturih yazıkov narodov SSSR v sovyetskuyu epohu. Osnovniye protsessı vnutristrukturного tazvitiya tyurskih finno-ugorskih i mongol'skih yazıkov. Moskova: Nauka.